

OBRAZ REAKCJI POLSKI WOBEC ROSYJSKIEGO ATAKU NA UKRAIŃSKIE INSTYTUCJE KULTURY. ANALIZA OFICJALNYCH PRZEKAZÓW MEDIALNYCH

Artur Oliinyk

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Lublin, Polska

ORCID 0009-0002-7697-2765

THE IMAGE OF POLAND'S REACTION TO THE RUSSIAN ATTACK ON UKRAI-
NIAN CULTURAL INSTITUTIONS. ANALYSIS OF OFFICIAL MEDIA REPORTS

Abstract. Poland is one of the main countries supporting Ukraine in the Russian-Ukrainian war. The Center for Cultural Assistance in Ukraine, which operates under the National Heritage Institute, focuses on providing cultural institutions in Ukraine with materials to secure their collections and assistance in planning the restoration of monuments. Poland's activities also focus on providing information about the destruction of cultural heritage in Ukraine, and it organizes international conferences and training sessions. According to official data, by January 2023, more than 1,200 cultural sites in Ukraine had already been destroyed. Poland is taking steps to protect culture and European values from Russian aggression. An important part of the article is a comparative analysis of major Polish and Ukrainian media coverage of culture in Ukraine.

Keywords: Russian-Ukrainian war, Center for Cultural Assistance in Ukraine, cultural heritage of Ukraine, Polish and Ukrainian media coverage, Russian aggression

DZIAŁANIA PAŃSTWA POLSKIEGO - WOKÓŁ CENTRUM POMOCY DLA KULTURY NA UKRAINIE

Polska była jednym z pierwszych krajów, które zaczęły wspierać Ukrainę po rozpoczęciu wojny rosyjsko-ukraińskiej 24 lutego 2022 roku. W badaniu przeprowadzonym przez The Centre for Economic Policy Research (CEPR) kraj ten cały czas znajduje się w gronie 6 państw liderów wspierających Ukrainę¹. Polskie wsparcie polega na szerokim zakresie podejmowanych działań.

¹ Ch. Trebesch, *Foreign support to Ukraine: Evidence from a database of military, financial, and humanitarian aid*, „VOXEU” 2023, 12 February, [źródło internetowe:] <https://cepr.org/voxeu/columns/foreign-support-ukraine-evidence-database-military-financial-and-humanitarian-aid> [dostęp: 28.07.2023].

Poniższe obserwacje dotyczą wycinka informacyjnej „walki o kulturę”, podjętej przez Polskę i Ukrainę po wybuchu rosyjsko-ukraińskiego konfliktu zbrojnego. Jak wiadomo, definicji kultury jest bardzo wiele². Na potrzeby niniejszego wywodu można przyjąć jej szeroką wykładnię, w świetle której kultura to „działania podejmowane przez ludzi oraz rezultaty tych działań, które wiążą się z intelektualnym, moralnym i artystycznym aspektem ludzkiego życia”³. W celu wzmocnienia działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego Ukrainy minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotr Gliński już 23 lutego 2022 roku zdecydował o utworzeniu zespołu resortowego, a w pierwszym miesiącu wojny o powstaniu specjalnej agendy wykonawczej – Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie, działającego w strukturach Narodowego Instytutu Dziedzictwa (NID)⁴.

Od pierwszych chwil Centrum koncentrowało się na dostarczaniu instytucjom kultury w Ukrainie środków materialnych niezbędnych do zabezpieczenia ich zbiorów. Współpracowało z polskimi instytucjami kultury: muzeami, archiwami państwowymi i bibliotekami oraz pracowniami konserwacji zabytków. Warto podkreślić, że ośrodek pomagał również ukraińskim partnerom w planowaniu przyszłych działań związanych z odbudową zabytków zniszczonych w czasie wojny lub rewindykacją tych, które zabrano z ziem ukraińskich. Pod auspicjami NID powstają raporty na temat strat w obszarze kultury materialnej (np. zniszczenia obiektów architektury sakralnej i świeckiej, stanowisk archeologicznych), a także dziedzictwa niematerialnego.

² Literatura przedmiotu jest ogromna. Kierunki refleksji nad definicjami kultury oraz wybrana literatura zob. J. Hańderek, *Pojęcia i definicje kultury*, [w:] *Filozofia kultury*, red. P. Mróz, Kraków 2015, s. 23–42.

³ D. Throsby, *Ekonomia i kultura*, Warszawa 2010, s. 19. Cyt. za: A. M. Suchecki, *Naukowe rozumienie kultury jako zjawiska społeczno-ekonomicznego – przegląd koncepcji*, „Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego” 2012, z. XXVI, s. 306.

⁴ Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 23 lutego 2022 r. w sprawie powołania Zespołu zadaniowego do monitorowania i analizowania zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego, „Infor” 2022, [źródło internetowe:] <https://www.infor.pl/aktprawny/U26.2022.054.0000010,zarzadzenie-ministra-kultury-i-dziedzictwa-narodowego-w-sprawie-powolania-zespołu-zadaniowego-do-monitorowania-i-analizowania-zagrozen-dla-dziedzictwa-kulturowego.html> [dostęp: 28.07.2023]. Narodowy Instytut Dziedzictwa to powołana do życia w 2011 roku „polska państwowa instytucja kultury, której organizatorem jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, będąca eksperckim i opiniodawczym wsparciem dla Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz instytucji publicznych w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. [...] Misją Narodowego Instytutu Dziedzictwa jest tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa kulturowego w celu jego zachowania dla przyszłych pokoleń poprzez wyznaczanie i upowszechnianie standardów ochrony oraz konserwacji zabytków, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie wartości i zachowania dziedzictwa kulturowego, a także gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie”. Więcej zob. *Działalność bieżąca*, [w:] *Narodowy Instytut Dziedzictwa*, [źródło internetowe:] <https://nid.pl/dzialalnosc/> [dostęp: 28.07.2023].

Obok wymiaru pragmatycznego, dokumentacyjnego i szacunkowego w zakresie i skali zniszczeń, działalność ta ma wymiar informacyjny i pogładowy – obrazuje intencje rosyjskiego agresora, bezwzględnie ukierunkowane na dewastację tożsamości narodowej i pozbawienie narodu mienia konstytuującego jego odrębność. Ten aspekt działań (potwierdzenie wiarygodności) jest szczególnie cenny w dobie wojny informacyjnej.

Co dodatkowo istotne, dba się o umiędzynarodowienie przekazu, czemu służy wykorzystanie języka angielskiego. Opracowania, które w sposób kompleksowy przedstawiają problematykę zniszczeń dziedzictwa kulturowego i wskazują na konieczność podjęcia działań przez wspólnotę międzynarodową, stanowią przykład traktowania dziedzictwa kulturowego jednego państwa jako dobra wspólnego ludzkości i reagowania na jego zagrożenie w sytuacjach konfliktu zbrojnego. We współpracy z UNESCO oraz innymi organizacjami międzynarodowymi NID inicjuje również nowe przedsięwzięcia wspierające ochronę ukraińskiego dziedzictwa kulturowego.

Warte podkreślenia jest wymierne, doraźne znaczenie działań monitorowanych przez NID. Od początku agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę wysyłane są dostawy z pomocą materialną, które trafiają bezpośrednio do instytucji kultury na Ukrainie. Beneficjentami tych akcji są przede wszystkim muzea, ale także biblioteki, archiwa czy miejsca kultu religijnego⁵. Dzięki bliskiej współpracy ze stroną ukraińską, szczególnie Ministerstwem Kultury i Polityki Informacyjnej, w 2022 roku za pośrednictwem Centrum wsparcie dotarło do 111 instytucji, a jego łączna wartość wyniosła 2 miliony euro⁶. W roku 2023 kontynuowano transporty z darami polskich i zagranicznych instytucji, w tym Polskiej Agencji Rezerw Strategicznych.

Należy zauważyć wpływ kontekstu historyczno-kulturowego na świadomość konieczności zaangażowania się w powyższą akcję solidarności z narodem ukraińskim. W Polsce, szczególnie doświadczonej wielowiekowym barbarzyństwem zaborców i okupantów, bardzo dobrze rozumie się tragiczne konsekwencje wynikające z takich działań dla rozwoju społeczeństwa i jego tożsamości. Tym lepiej rozumie się również rolę międzynarodowej solidarności. Na arenie międzynarodowej brakuje wiedzy o tym, że wojna na Ukrainie to nie tylko walka w obronie suwerenności, ale przede wszystkim walka mająca na celu zachowanie wspólnych, europejskich wartości i kultury.

⁵ *Dziedzictwo kulturowe Europy środkowo-wschodniej*, „Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie”, [źródło internetowe:] <https://ukraina.nid.pl/dziedzictwo-kulturowe-europy-srodkowo-wschodniej/> [dostęp: 28.07.2023].

⁶ Dla Ukrainy, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, [źródło internetowe:] <https://www.gov.pl/web/kultura/pomoc-dla-ukrainy> [dostęp: 28.07.2023].

DZIAŁANIA CENTRUM POMOCY DLA KULTURY NA UKRAINIE NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ

Ogromną rolę w zachowaniu i promowaniu ukraińskiej kultury w czasie trwającej wojny odgrywają działania NID na arenie międzynarodowej, takie jak organizowanie spotkań z przedstawicielami organizacji powołanych do ochrony kultury. W tym miejscu warto przywołać inicjatywę Międzynarodowego Forum Bezpieczeństwa Dziedzictwa Kulturowego, które zostało zorganizowane w dniach 8–9 lutego 2023 r. przez NID, Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy, The Heritage Emergency Response Initiative (HERI) oraz Muzeum Majdanu w Kijowie. Celem wydarzenia było podsumowanie globalnych działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego od początku pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę oraz omówienia dalszych etapów postępowania w przypadku długotrwałego konfliktu. Uczestniczyło w nim liczne grono specjalistów (łącznie 23 osoby) z takich organizacji jak International Council on Monuments and Sites (ICOMOS), Europa Nostra, International Council of Museum – Disaster Resilient Museums Committee (ICOM-DRMC), International Alliance for the protection of Heritage in Conflict Areas (ALIPH), UNESCO Desk Ukraina, Narodowy Instytut Dziedzictwa, World Monuments Fund (WMF), DeVos Institute of Arts Management, Centrum Dziedzictwa Kulturowego Uniwersytetu Pensylwanii (Penn Cultural Heritage Center) i inne⁷. Z pełną listą można zapoznać się na stronie Centrum Pomocy dla Kultury⁸.

NAJWAŻNIEJSZE DZIAŁANIA POMOCOWE PROWADZONE PRZEZ CENTRUM

Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie jest głównym koordynatorem polskich i międzynarodowych działań mających na celu dostarczenie pomocy materialnej oraz wsparcia eksperckiego do instytucji kultury w Ukrainie. Niektóre z nich to: Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy, które powołało grupę roboczą Heritage Emergency Response Initiative w celu efektywnej dystrybucji pomocy materialnej potrzebującym instytucjom kultury; Muzeum Krajoznawcze w Konstantynówce, które zostało ostrzelane przez Rosjan i straciło część swoich zbiorów, w tym unikatowe kamienne baby (posągi); Narodowa Akademia Sztuk Pięknych i Architektury w Kijowie, która jest organizatorem międzynarodowej konferencji „Architektura wyzwań. Odbudowa Ukrainy”; Narodowe Muzeum Historyczne Ukrainy, które otrzymało

⁷ *Wojna na Ukrainie: Bitwa o kulturę*, „Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie”, [źródło internetowe:] <https://ukraina.nid.pl/wojna-na-ukrainie-bitwa-o-kulture/> [dostęp: 28.07.2023].

⁸ *Wojna na Ukrainie: Bitwa o kulturę*, „Narodowy Instytut Dziedzictwa” 2023, 9.02, [źródło internetowe:] <https://nid.pl/2023/02/09/wojna-na-ukrainie-bitwa-o-kulture/> [dostęp: 28.07.2023].

sprzęt przeciwpożarowy i materiały niezbędne do zabezpieczania zbiorów od polskiego Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie⁹. Taki rodzaj wsparcia to podstawowa misja Centrum.

Kolejnym zadaniem jest wspomniana wyżej akcja informacyjna. Na początku 2023 roku miała miejsce premiera filmu *Wymazać Naród* w reżyserii Tomasza Grzywaczewskiego¹⁰, zrealizowanego na zlecenie NID w ramach działań Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie. To dokumentalny obraz zniszczeń dziedzictwa kulturowego Ukrainy przez siły zbrojne Federacji Rosyjskiej w latach 2022–2023. Reżyser prezentuje w nim dowody na celowe i systematyczne niszczenie ukraińskich obiektów kultury, takich jak zabytki architektury, muzea, biblioteki, pomniki i stanowiska archeologiczne, które mają na celu zatracenie narodowej i kulturowej tożsamości Ukrainy. Film jest dokumentacją rosyjskiej agresji i zbrodni kulturowej, która stanowi naruszenie prawa międzynarodowego i praw człowieka. Opiera się na relacjach świadków i ofiar wojny, którzy podejmują wysiłki na rzecz ochrony i rekonstrukcji swojego dziedzictwa. Jest on również wezwaniem do pomocy i solidarności dla ukraińskich instytucji kultury, które potrzebują wsparcia do zachowania i odnowienia swoich zbiorów. Film jest stale dostępny na platformie YouTube lub na stronie NID¹¹.

Następnym celem jest zapobieganie grabieży i przemytowi dzieł sztuki. W styczniu 2023 roku we współpracy z UNESCO zorganizowano regionalne szkolenie na temat przeciwdziałania nielegalnemu wywozowi zabytków z Ukrainy. W 2022 roku zorganizowano szkolenia na temat wykorzystania nowoczesnych technologii w ochronie i dokumentacji, a także konferencję na temat *Rekomendacji Warszawskiej*. Dokument ten powstał z inicjatywy Polski w 2018 roku i stanowi zbiór zasad odnoszących się do procesu rekonstrukcji i odbudowy zabytków zniszczonych w wyniku konfliktu zbrojnego lub katastrof naturalnych. Może on stanowić fundament procesu odbudowy, z którym zmierzy się Ukraina po ustaniu działań wojennych. Tekst Rekomendacji Warszawskiej dostępny jest w 5 językach, również w języku ukraińskim¹². W czerwcu 2023 roku

⁹ *Dla Ukrainy*, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, [źródło internetowe:] <https://www.gov.pl/web/kultura/pomoc-dla-ukrainy> [dostęp: 28.07.2023].

¹⁰ Tomasz Grzywaczewski – dziennikarz i autor książek, scenariuszy filmowych oraz publikacji naukowych z zakresu stosunków międzynarodowych. Więcej o profilach jego działalności: Tomasz Grzywaczewski. Pisarz, dziennikarz, podróżnik, źródło internetowe: [źródło internetowe:] <https://www.tomaszgrzywaczewski.pl/> [dostęp: 28.07.2023].

¹¹ T. Grzywaczewski, *Wymazać Naród | Erase the Nation*, [w:] „YouTube”, 9.02.2023, [źródło internetowe:] https://www.youtube.com/watch?v=KUgRbY1k1YI&ab_channel=NarodowyInstytutDziedzictwa%7CTVNIID [dostęp: 28.07.2023].

¹² *Rekomendacja Warszawska w sprawie odbudowy i rekonstrukcji dziedzictwa kulturowego*, Warszawa 2018, [źródło internetowe:] https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiQwtlI3_-AAxUSh_0HHRGMBfsQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fwhc.unesco.org%2Fdocument%2F169706&usg=AOvVaw1aKMgltGqfPI_4j4mT_8jQ&opi=89978449 [dostęp: 28.07.2023].

opublikowano również raport na temat ochrony dziedzictwa niematerialnego społeczności uchodźczych z Ukrainy w Polsce¹³. Warto pamiętać, że w Polsce pracują eksperci należący do grona najlepszych w zakresie digitalizacji, odbudowy zabytków, ochrony dziedzictwa na wypadek konfliktu zbrojnego, którzy doświadczenie zdobyli w misjach w Iraku lub w Afganistanie¹⁴.

Pełną listę z informacjami o współpracy na szczeblu rządowym i akcjach pomocy Państwa Polskiego narodowi ukraińskiemu można znaleźć na stronie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹⁵.

SKALA ZNISZCZEŃ

Do tej pory udostępniono wiele raportów i statystyk dotyczących zniszczeń. Należy pamiętać, że w warunkach wojny weryfikacja informacji jest nader trudnym procesem. Najbardziej wiarygodne wydają się dane przygotowane przez UNESCO, chociaż pojawiają się z większym opóźnieniem niż dane ukraińskie. Trzeba w tym miejscu przywołać też dane przedstawione w raporcie przygotowanym przez Ministerstwo Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy¹⁶. Wedle danych z 13 grudnia 2022 wiadomo było o 514 zniszczonych obiektach. Dane z 25 stycznia 2023 podają listę 1 013 obiektów, a z 1 czerwca 2023 już 1189 obiektów¹⁷, w tym 63 muzeów, 305 obiektów religijnych, 569 budynków o wiekowej historii. Wojska rosyjskie w sposób zorganizowany dopuszczają się kradzieży obiektów muzealnych, rabunków stanowisk archeologicznych, niszczą budynki ważne dla społeczności lokalnej, w tym biblioteki, archiwa i miejsca kultu religijnego. Z Muzeum w Melitopolu skradziono kolekcję złota Scytów¹⁸, została wywieziona niemal cała kolekcja muzeum

¹³ A. Brodowska, *Special report on intangible cultural heritage of displaced Ukrainian communities. The perspective of Poland*, Warsaw 2022, Narodowy Instytut Dziedzictwa, [źródło internetowe:] <https://nid.pl/2022/06/03/raport-poswiecony-problematyce-ochrony-niematerialnego-dziedzictwa-kulturowego-uciekajacych-przed-wojna-spoleczności-ukraińskich-w-polsce/> [dostęp: 28.07.2023].

¹⁴ *Mars w muzeum, czyli los zabytków podczas konfliktów zbrojnych*, „Wirtualna Polska” 2014, 28.07, [źródło internetowe:] <https://wiadomosci.wp.pl/mars-w-muzeum-czyli-los-zabytkow-podczas-konfliktow-zbrojnych-6027727001175169a> [dostęp: 28.07.2023].

¹⁵ *Dla Ukrainy*, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, [źródło internetowe:] <https://www.gov.pl/web/kultura/pomoc-dla-ukrainy> [dostęp: 28.07.2023].

¹⁶ <https://uaculture.org/culture-loss/> [dostęp: 28.07.2023].

¹⁷ <https://restore.mkip.gov.ua/> [dostęp: 27.07.2023].

¹⁸ *Rosjanie ukradli eksponaty z muzeum w Melitopolu, w tym złoto Scytów*, „Polska Agencja Prasowa” 2022, 10 maja, [źródło internetowe:] <https://www.pap.pl/aktualności/news%2C1207013%2Crosjanie-ukradli-eksponaty-z-muzeum-w-melitopolu-w-tym-zloto-scytow.html> [dostęp: 29.07.2023].

Ołeksija Szowkunenki w Chersoniu¹⁹. Obrazy Marii Prymaczenko, czołowej artystki prymitywizmu czerpiącej ze sztuki ludowej, spłonęły w lutym 2022 roku w wyniku ostrzału Muzeum Historycznego w Kijowie. W centrum Ługańska, na pomniku Tarasa Szewczenki pojawiła się tablica przemieniająca tego ukraińskiego poetę w „rosyjskiego twórcę”²⁰. W Izumie, rosyjskie wojska zniszczyły kamienne średniowieczne posągi, wykorzystując pobliski pomnik przyrody i pomnik pamięci ofiar II wojny światowej jako stanowisko do ostrzału. Szczególnie agresywnie jest niszczone dziedzictwo Tatarów Krymskich, ale też miejsca kultu religijnego lub kultury duchowej. Na okupowanym Krymie pod pozorem „prac restauratorskich” trwa przebudowa Pałacu Chana Baczysaraja, której celem jest zniszczenie autentyczności pomnika²¹. Wiele kościołów i cerkwi drewnianych zniknęło bezpowrotnie, na przykład Cerkiew Wniebowstąpienia Pańskiego (wieś Łukjanówka, obwód kijowski), Cerkiew Matki Bożej (wieś Wiazunka, obwód żytomierski)²². Żydowski cmentarz w Głuchowie został zdewastowany²³, podobnie jak pomnik ofiar Holokaustu w Babim Jarze²⁴. Nie mniej dotkliwe są straty w środowiskach ludzi kultury. Wielu twórców i ludzi kultury zginęło z rąk Rosjan. Organizacja PEN Ukraine od momentu rozpoczęcia wojny do lipca 2023 roku odnotowała śmierć 42 przedstawicieli ukraińskiej kultury. Na liście tej znalazły się między innymi nazwiska: Artem Dacyszyn, tancerz baletowy i solista Opery Narodowej Ukrainy; Pawło „Pasza” Lee, aktor i prezenter telewizyjny; Serhij Puszczenko grafik i malarz, Zasłużony Artysta Ukrainy, oraz wielu innych²⁵.

¹⁹ Rosjanie przygotowują się do wywozu zabytków z Chersonia, Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie, [źródło internetowe:] <https://ukraina.nid.pl/rosjanie-przygotowuja-sie-do-wywozu-zabytkow-z-chersonia/> [dostęp: 29.07.2023].

²⁰ <https://culturecrimes.mkp.gov.ua/> [dostęp: 29.07.2023].

²¹ Е. Аблялімова, *Культурну спадщину Криму окупанти знищують “залізною рукою в оксамитовій рукавичці”*, „Укрінформ” 2023, 12 stycznia, [źródło internetowe:] <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3650597-elmira-ablalomova-eksdirektorka-bahcisarajskogo-istorikokulturnogo-zapovidnika.html> [dostęp: 29.07.2023].

²² Г. Корба, *Храми, палаци та маєтки. Найкрасивіші пам'ятки України, зруйновані Росією під час війни*, „BBC News Україна” 2023, 13 sierpnia, [źródło internetowe:] <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4n033zvqlqo> [dostęp: 29.07.2023].

²³ І. Стрельцов, К. Гладенко, Л. Христенко, *Руїнування вибухом та пожежею — наслідки влучання російської ракети у єврейський цвинтар на Сумщині*, „Суспільне. Новини” 2022, 9 maja, [źródło internetowe:] <https://suspilne.media/237583-zniseni-vibuhom-ta-pozezeu-mogili-naslidki-vlucanna-rosijskoi-raketi-u-evrejskij-cvintar-na-sumsini/> [dostęp: 29.07.2023].

²⁴ *Ракета влучила в Бабин Яр*, „Jewish News” 2022, 1 marca, [źródło internetowe:] <https://jewishnews.com.ua/society/raketa-vluchila-u-babin-yar> [dostęp: 29.07.2023].

²⁵ І. Родіна, *Люди культури, яких забрала війна. 2022 рік*, PEN Ukraine 2023, 4 lutego, [źródło internetowe:] <https://pen.org.ua/lyudy-kultury-yakih-zabrала-vijna-2022-rik> [dostęp: 29.07.2023].

Na podstawie wstępnej analizy głównych serwisów informacyjnych polskich i ukraińskich można zauważyć, że temat wspierania kultury podczas działań wojennych nie zajmuje kluczowego miejsca w dyskursie publicznym. Taki stan rzeczy wydaje się zrozumiały: kwestie polityczne i koncentracja na ludzkich dramatach egzystencjalnych siłą rzeczy muszą wybijać się na plan pierwszy. Kultura wspomniana jest o tyle, o ile wiąże się z tematami głównego nurtu. Nie zmienia to jednak faktu, że choć mniej widoczna w bezpośredniej narracji o wojnie, to właśnie kultura decyduje i będzie w przyszłości decydować o zachowaniu tożsamości społeczeństwa ukraińskiego oraz o jego dalszym rozwoju. Prof. Piotr Gliński na Międzynarodowym Forum „Kreatywna Ukraina” powiedział:

Kultura jest głównym stymulatorem kreatywności w społeczeństwie, dlatego konieczne jest ułatwienie dostępu do dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu wspólnej tożsamości i cennego zasobu twórczego²⁶.

Dlatego wsparcie kultury ukraińskiej przez Rzeczpospolitą Polską, jako świadome i długofalowe przedsięwzięcie, niewątpliwie odgrywa bardzo ważną rolę, choć paradoksalnie nie jest to fakt nagłaśniany. Dla przykładu można podać, że w Polskim Radiu od 24 lutego 2022 roku do 20 maja 2023 roku znalazło się około 15 300 publikacji na temat sytuacji w Ukrainie, w czym informacje na temat wsparcia dla instytucji kultury na Ukrainie zajęły mniej niż 5% tej całości. Do kluczowych tematów medialnych należą zagadnienia militarne, polityczne oraz humanitarne. Podobnie sytuacja wygląda w publikacjach ukraińskiej agencji informacyjnej Ukrinform (Укрінформ), gdzie na temat udziału Polski w międzynarodowym wsparciu udzielonym Ukrainie opublikowano 2137 publikacji, z nich tematu pomocy w zakresie ratowania kultury dotyczyło nie więcej niż 5% informacji²⁷. Chcąc zatem uzyskać pełniejszy obraz rzeczywistej sytuacji i ocenić skalę pomocy państwa polskiego udzielonej kulturze ukraińskiej, należy skoncentrować się na analizie przekazów medialnych instytucji odpowiedzialnych za działania pomocowe.

Podstawową metodą badawczą, wykorzystaną w niniejszym artykule, była analiza zawartości komunikatów. Umożliwia ona na obiektywne opisywanie,

²⁶ Polska Agencja Prasowa. Український сервіс, [źródło internetowe:] <https://www.pap.pl/ua/news%2C1501183%2Cgliniski-na-mizhnarodnomu-forumi-kreativna-ukraina-kultura-e-golovnoyu-rushiyoyu> [dostęp: 29.07.2023].

²⁷ Укрінформ, [źródło internetowe:] https://www.ukrinform.ua/search/YTo0OntzOjY6ImRhdGVfYmVnIjtzOjM6Ik5hTil7czo4OiJkYXRlX2VuZCI7czoxMDoiMTY4NzQzMTEwMCIs7czo1OiJxdWVyeSI7czoxMjoioJI_QvtC70YzRidCwljtzOjk6InJlYnJPY19pZCI7czoxOillwlt9 [dostęp: 29.07.2023].

systematyczne oraz ilościowe opisywanie eksplicytnej zawartości przekazu. Kolejną metodą była analiza treści. Dzięki niej starano się precyzyjnie analizować jakości treściowe wykorzystanego materiału. Ukazuje na głębszą warstwę semantyczną publikowanych treści, a nawet przekonania i zamiary nadawcy. Metody te wydaje się właściwe do opisu obszarów skomplikowanych i wymagających podejścia wieloaspektowego. „Analiza treści jest tu skuteczniejsza niż obliczenia statystyczne”²⁸.

Poniżej zostaną zaprezentowane obserwacje dotyczące dwóch agend państwowych: po stronie polskiej jest to Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie, a ze strony jej wschodniego sąsiada – Ukraińska Fundacja Kultury. W roku 2023 były to jedyne instytucje rządowe/oficjalne dedykowane wsparciu instytucji odpowiedzialnych za ochronę kultury w trakcie toczącej się wojny. Brak występowania podobnie sprofilowanych rządowych placówek wyklucza zatem analizę porównawczą.

Obydwa wskazane podmioty tworzą przekazy medialne w imieniu najwyższych instytucji państwowych, prezentują zatem oficjalną strategię działania w obszarze chronienia dziedzictwa kulturowego i promowania rozwoju kultury. Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie na swojej stronie internetowej, w oddzielnej zakładce („Aktualności”), zamieściło wszystkie swoje dotychczasowe publikacje²⁹. Od momentu powstania do 1 lipca 2023 roku zamieszczono tam 87 publikacji poświęconych kulturze ukraińskiej. W trakcie analizy udało się je uporządkować tematycznie:

1. Informacje o zabytkach zniszczonych, uszkodzonych lub zagrożonych – 45;
2. Informacje o wsparciu materialnym dla ukraińskich instytucji kultury – 7;
3. Informacje o szkoleniach, warsztatach i stypendiach dla przedstawicieli ukraińskiego sektora kultury – 6;
4. Informacje o spotkaniach, konferencjach i ważnych wydarzeniach – 19;
5. Informacje o śmierci ukraińskich przedstawicieli kultury – 4;
6. Informacje o przygotowanych raportach – 6.

W ciągu analizowanego czasu publikacje pojawiały się z różną intensywnością. Najwięcej treści zostało opublikowanych w okresie między 11 kwietnia 2022 a 25 czerwca 2022 roku, a łączna ich liczba to 53 artykuły, co ma wyraźny związek z dynamiką konfliktu militarnego (pierwsza fala agresji rosyjskiej). Dalej widoczny jest spadek częstotliwości, co z kolei należy wiązać z opracowywaniem konkretnych, wykraczających poza doraźne działania, strategii pomocowych. Nacisk zostaje położony na raporty przygotowywane

²⁸ Zob. R. Pastwa, *Reakcja Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce po Orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 roku*, [w:] *Polski system medialny w procesie zmian*, red. J. Kępa-Mętrak, P. Cizek, t. 1, Kielce 2021, s. 211.

²⁹ Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie, [źródło internetowe:] <https://ukraina.nid.pl/aktualnosci/> [dostęp: 29.07.2023].

przez Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie, które promują i wyjaśniają społeczności międzynarodowej, dlaczego należy wspierać ukraińską kulturę³⁰. Głos Polski staje się wówczas nie tyle bieżącą informacją, ile wzmocnieniem i uwiarygodnieniem narracji ukraińskiej.

Ukraińska Fundacja Kultury (Український культурний фонд) jest państwową agencją, założoną w 2017 roku z myślą o wspieraniu rozwoju kultury i sztuki. Jej misją jest tworzenie dogodnych warunków dla rozwoju intelektualnego społeczeństwa oraz zapewnienie mieszkańcom kraju szerokiego dostępu do narodowego dziedzictwa kulturowego. Agencja dąży także do promowania różnorodności kulturowej oraz integracji kultury ukraińskiej z kulturą światową. Działania agencji są koordynowane przez Ministerstwo Kultury Ukrainy³¹. Fundacja posiada stronę internetową. W zakładce „Wiadomości” można znaleźć wszystkie publikacje, które tematycznie wiążą się z bardzo szeroko pojętym życiem kulturalnym³². Od momentu rozpoczęcia wojny 24 lutego 2023 roku do 1 lipca 2023 roku na stronie zamieszczono 163 publikacji na temat kultury ukraińskiej. W trakcie analizy udało się je podzielić tematycznie:

1. Oświadczenia międzynarodowych instytucji kultury potępiające rosyjską agresję i deklarujące poparcie dla Ukrainy – 15;
2. Dokumentacja rosyjskich przestępstw na terenach Ukrainy – 6;
3. Informowanie społeczeństwa i zaproszenia do wzięcia udziału w omówieniach – 43;
4. Apele do społeczności międzynarodowej – 8;
5. Spotkania, konferencje, wystawy – 29;
6. Szkolenia i warsztaty – 14;
7. Projekty, granty i konkursy – 38;
8. Badania, analizy i raporty – 10.

Analizując częstotliwość zamieszczania wpisów, można stwierdzić, że informacje były publikowane regularnie. Porównując obie agendy, należy podkreślić, że Ukraińska Fundacja Kultury ma bardziej zróżnicowany serwis i szersze spektrum zaangażowania, co w naturalny sposób należy tłumaczyć lepszą orientacją w bieżącym życiu politycznym i społecznym.

³⁰ K. Zalasńska, A. Brodowska, *Raport „Zachować dziedzictwo Ukrainy” – sprawozdanie z działalności Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie*, Warszawa 2023, Centrum Pomocy Kultury na Ukrainie, [źródło internetowe:] <https://ukraina.nid.pl/raport-zachowac-dziedzictwo-ukrainy-sprawozdanie-z-dzialalnosci-centrum-pomocy-dla-kultury-na-ukrainie/> [dostęp: 29.07.2023].

³¹ Український культурний фонд, [źródło internetowe:] <https://ucf.in.ua/p/about> [dostęp: 29.07.2023].

³² *Усі новини*, Український культурний фонд, [źródło internetowe:] <https://ucf.in.ua/news> [dostęp: 27.07.2023].

Zdecydowana większość opublikowanych artykułów dotyczy „projektów, grantów i konkursów”. Zamieszczano w nich informacje o różnych formach materialnego wsparcia dla ukraińskich instytucji kultury i niezależnych twórców. Nacisk położony został na podtrzymanie i rozwijanie kultury w wyjątkowej sytuacji politycznej. Na drugim miejscu publikowane są informacje zachęcające społeczeństwo do partycypowania w wydarzeniach kulturalnych, co jest formą promowania kultury oraz troską o jej funkcjonowanie w trakcie działań wojennych oraz formą dokumentowania życia kulturalnego.

O polskim wsparciu wspomina się w kontekście międzynarodowych konferencji, albo programów (np. Kreatywna Europa). Warte wspomnienia jest także podsumowanie *Chronicles of the cultural front*, tworzone przez Ukraińską Fundację Kultury³³. Jest ono publikowane jeden lub dwa razy w tygodniu i przedstawia aktualne wydarzenia z zakresu ukraińskiej kultury. Wspomina się w nim także o działaniu Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie, jak ma to miejsce na przykład 4 czerwca 2022 roku³⁴. Został wówczas opublikowany blok informacji o działalności Centrum Pomocy wraz z wyrażeniem wdzięczności dla narodu polskiego.

Szczegółowa analiza tematów poruszanych w dwóch głównych agendach medialnych z zakresu wsparcia dla kultury ukraińskiej ukazuje znaczące różnice. Ukraińska Fundacja Kultury mocno koncentruje się na informowaniu swojej społeczności o zasadach działania w trakcie wojny, zachęca ją do brania udziału w ważnych wydarzeniach mających bezpośredni związek z kulturą i promuje różnego rodzaju projekty, granty, konkursy, które mogą pomóc w podtrzymaniu i rozwoju instytucji kultury oraz indywidualnych twórców. W przekazach widoczne jest ukierunkowanie na sprawy wewnętrzne, lokalne i w pewien sposób doraźne, skoncentrowane na zachowaniu „żywej kultury” i na jej przyszłości. Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie skupia się na dokumentacji szkód zadanych ukraińskim zabytkom (dziedzictwo materialne i niematerialne) oraz organizuje polskie i międzynarodowe wsparcie fachowe dla ukraińskiej kultury w czasie wojny. Przekaz jest skierowany do zewnętrznych odbiorców. Polska chce inicjować działania międzynarodowe związane ze wspólnym dziedzictwem kulturowym ludzkości oraz nagłaśniać te przedsięwzięcia ukraińskie, które są ważne z punktu widzenia rozwoju kultury Ukrainy. Można więc zauważyć, że strategie komunikacyjne są odmienne, ale łączy je jeden cel, jakim jest wszechstronna ochrona kultury ukraińskiej i troska o jej trwanie w trudnym, wojennym okresie.

³³ UaCulture, [źródło internetowe:] <https://uaculture.org/en/digests/> [dostęp: 26.07.2023].

³⁴ UaCulture, [źródło internetowe:] <https://uaculture.org/digests/04-06-2022eng/> [dostęp: 26.07.2023].

PODSUMOWANIE

Współpraca polsko-ukraińska objęła wiele płaszczyzn. Zdaje się świadczyć o tym m. in. spotkanie ministrów kultury Trójkąta Lubelskiego, które odbyło się 23 maja 2023 roku. Wzięli w nim udział przedstawiciele Polski, Ukrainy i Litwy. Strona polska kolejny raz zadeklarowała wsparcie dla ukraińskich instytucji kultury, co znalazło potwierdzenie w podpisanym *Memorandum o współpracy Polski i Ukrainy w zakresie inwentaryzacji strat obiektów architektury i archeologii wyrządzonych wskutek rosyjskiej inwazji*³⁵. Celem porozumienia jest wsparcie działań ratowniczych i konserwatorskich na rzecz zagrożonego zniszczeniem lub uszkodzeniem dziedzictwa kulturowego Ukrainy ze szczególnym uwzględnieniem miejsc światowego dziedzictwa UNESCO oraz miejsc zgłoszonych na Listę informacyjną *Konwencji o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego UNESCO*³⁶, dokumentacja i analiza jego aktualnego stanu zachowania i skali jego zniszczeń we wskazanych jednostkach administracyjnych, które szczególnie ucierpiały wskutek prowadzenia działań wojennych oraz analiza skuteczności dotychczas stosowanych technik i procedur w zakresie dokumentacji strat kulturowych na terenach objętych działaniami wojennymi. Zadania te będą dalej realizowane przez – funkcjonujące w strukturze Narodowego Instytutu Dziedzictwa – Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie³⁷.

Po analizie dwóch kluczowych przekazów medialnych instytucji wspierających kulturę ukraińską można zauważyć, że ich przekazy są różne, gdyż ich twórcy adresują je do różnych grup. Łączy je natomiast jeden cel – ochrona i pobudzanie życia kulturalnego – choć podejścia do jego realizacji są różne. Współpraca między tymi instytucjami jest dynamiczna, gdyż ciągle się rozwija.

Polsce udało się stworzyć szeroki i efektywny system wsparcia dla Ukrainy. Wspomina o tym w niedawnym wywiadzie minister kultury i polityki informacyjnej Ukrainy Ołeksandr Tkaczenko wskazując, że Ukraina jest niewymownie wdzięczna rządowi Polski i Litwy za pomoc Kijowowi, przede

³⁵ Spotkanie ministrów kultury Trójkąta Lubelskiego, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 13 maja 2023, [źródło internetowe:] <https://www.gov.pl/web/kultura/spotkanie-ministrow-kultury-trojkatu-lubelskiego> [dostęp: 29.07.2023].

³⁶ *Tentative Lists*, UNESCO World Heritage Convention, 22 lipca 2019, [źródło internetowe:] <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/?action=listtentative&state=ua&order=states> [dostęp: 29.07.2023].

³⁷ *Ministrowie kultury Polski, Ukrainy i Litwy podpisali deklarację o współpracy w związku z agresją Rosji na Ukrainę*, „WNP.pl. Portal Gospodarczy” 2023, 23 maja, [źródło internetowe:] <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/ministrowie-kultury-polski-ukrainy-i-litwy-podpisali-deklaracje-o-wspolpracy-w-zwiazku-z-agresja-rosji-na-ukraine,712926.html> [dostęp: 29.07.2023].

wszystkim w postaci broni i udzielenia azylu Ukraińcom uciekającym przed wojną do tych państw. Wedle przedstawiciela władz Ukrainy:

Od pierwszych dni wojny nasza przyjaźń i partnerstwo umocniły się. Dziś podpisaliśmy deklarację Trójkąta Lubelskiego, w której po raz kolejny odnotowaliśmy zgodę sygnatariuszy na wspieranie Ukrainy w różnych formatach międzynarodowych na rzecz ochrony jej dziedzictwa kulturowego i wartości, wymianę wiedzy, wspieranie ukraińskich artystów i kulturoznawców, aby przyczynić się do odbudowy Ukrainy i utworzenia Europejskiego Funduszu Ochrony i Odnowy Kultury i Sektora Kreatywnego³⁸.

W niniejszym artykule została przedstawiona polska rządowa część inicjatyw podejmowanych dla wsparcia ukraińskiej kultury oraz jej obraz medialny. Należy także zaznaczyć, że w Polsce funkcjonują liczne organizacje pozarządowe, fundacje i osoby fizyczne, które samodzielnie angażują się w tę działalność. Jak bowiem zaznaczył prezes Fundacji Kościuszkowskiej (Nowy Jork, USA) Marek Skulimowski: „W roku wojny na Ukrainie [2022–2023 – A. O.] zrobiliśmy więcej dla zjednoczenia i zbliżenia Ukraińców i Polaków niż przez ostatnie 30 lat”³⁹.

NETOGRAFIA:

<https://cepr.org/voxeu/columns/foreign-support-ukraine-evidence-database-military-financial-and-humanitarian-aid>

Literatura przedmiotu jest ogromna. Kierunki refleksji nad definicjami kultury oraz wybrana literatura zob. J. Hańderek, *Pojęcia i definicje kultury*, <http://www.pjac.uj.edu.pl/documents/30601109/98855445/fk02%20ha%C5%84derek%20poj%C4%99cia%20i%20definicje%20kultury.pdf>

D. Throsby, *Ekonomia i kultura*, Warszawa 2010, s. 19. Cyt. za: A.M. Suchecki, *Naukowe rozumienie kultury jako zjawiska społeczno-ekonomicznego – przegląd koncepcji*, <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-issn-0860-9608-year-2012-volume-Zeszyt-issue-XXVI-article-fa3df78f-4eee-3df5-9919-da450d32ef2f>
<https://www.infor.pl/akt-prawny/U26.2022.054.0000010,zarzadzenie-ministra-kultury-i-dziedzictwa-narodowego-w-sprawie-powolania-zespołu-zadaniowego-do-monitorowania-i-analizowania-zagrożeń-dla-dziedzictwa-kulturowego.html>

Narodowy Instytut Dziedzictwa to powołana do życia w 2011 roku „polska państwowa instytucja kultury, której organizatorem jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, będąca eksperckim i opiniodawczym wsparciem dla Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz instytucji publicznych w zakresie ochrony i opieki

³⁸ Ткаченко подякував Польщі і Литві за підтримку української культури під час війни, „Укрінформ” 2023, 23 maja, [źródło internetowe:] <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3713253-tkachenko-podakuvav-polsi-i-litvi-za-pidtrimku-ukrainskoi-kulturi-pid-cas-vijni.html> [dostęp: 29.07.2023].

³⁹ Г. Терешук, *Американські та польські організації допомагають рятувати українську культуру спадщину*, „Радіо Свобода”, [źródło internetowe:] <https://www.radiosvoboda.org/a/dopomoha-spadshchyna-viyna-kultura/32291369.html> [dostęp: 29.07.2023].

<https://uaculture.org/digests/04-06-2022eng/>
<https://www.gov.pl/web/kultura/spotkanie-ministrow-kultury-trojkat-lubelskiego>
<https://whc.unesco.org/en/tentativelists/?action=listtentative&state=ua&order=states>
<https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/ministrowie-kultury-polski-ukrainy-i-litwy-podpisali-deklaracje-o-wspolpracy-w-zwiazku-z-agresja-rosji-na-ukraине,712926.html>
<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3713253-tkacenko-podakuvav-polsi-i-litvi-zapitrimku-ukrainskoi-kulturi-pid-cas-vijni.html>
<https://www.radiosvoboda.org/a/dopomoha-spadshchyna-viyna-kultura/32291369.html>

BIBLIOGRAFIA:

- Ablálimova El'mira. 2023. *Kul'turnu spadšinu Krimu okupanti znišuút' "žaliznoú rukoú v oksamitovij rukavičci"*. „Ukrinform”, 12 stycznia. W: <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3650597-elmira-ablalomova-eksdirektorka-bahcisarajskogo-istorikokulturnogo-zapovidnika.html> [Аблялімова Ельміра. 2023. *Культурну спадщину Криму окупанти знищують "залізною рукою в оксамитовій рукавичці"*. „Укрінформ”, 12 stycznia. W: <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3650597-elmira-ablalomova-eksdirektorka-bahcisarajskogo-istorikokulturnogo-zapovidnika.html>].
- Brodowska Aleksandra. 2022. *Special report on intangible cultural heritage of displaced Ukrainian communities. The perspective of Poland*. Warsaw: Narodowy Instytut Dziedzictwa. W: <https://nid.pl/2022/06/03/raport-poswiecony-problematyce-ochrony-niematerialnego-dziedzictwa-kulturowego-uciekajacych-przed-wojna-spoleczno-sci-ukrainskich-w-polsce/>.
- Dla Ukrainy*. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W: <https://www.gov.pl/web/kultura/pomoc-dla-ukrainy>.
- Dziedzictwo kulturowe Europy środkowo-wschodniej*. „Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie”. W: <https://ukraina.nid.pl/dziedzictwo-kulturowe-europy-srodkowo-wschodniej/>.
- Grzywaczewski Tomasz. 2023. *Wymazać Naród | Erase the Nation*. „YouTube”, 9.02. W: https://www.youtube.com/watch?v=KUgRbY1k1YI&ab_channel=NarodowyInstytutDziedzictwa%7CTVNID.
- Hańderek Joanna. 2015. *Pojęcia i definicje kultury*. W: *Filozofia kultury*. Red. P. Mróz. Kraków: Księgarnia Akademicka: 23–42.
- Korba Galina. 2023. *Hrami, palaci ta maëtki. Najkrasiviši pam'atki Ukraïni, zrujnovani Rosiëu pid pid čas vijni*. „BBC News Ukraïna”, 13 sierpnia. W: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4n033zvqlqo> [Корба Галина. 2023. *Храми, палаці та маєтки. Найкрасивіші пам'ятки України, зруйновані Росією під час війни*. „BBC News Україна”, 13 sierpnia. W: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4n033zvqlqo>].
- Mars w muzeum, czyli los zabytków podczas konfliktów zbrojnych*. 2014. „Wirtualna Polska”, 28.07. W: <https://wiadomosci.wp.pl/mars-w-muzeum-czyli-los-zabytkow-podczas-konfliktow-zbrojnych-6027727001175169a>.
- Ministrowie kultury Polski, Ukrainy i Litwy podpisali deklarację o współpracy w związku z agresją Rosji na Ukrainę*. 2023. „WNP.pl. Portal Gospodarczy”, 23 maja. W: <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/ministrowie-kultury-polski-ukrainy-i-litwy-podpisali-deklaracje-o-wspolpracy-w-zwiazku-z-agresja-rosji-na-ukraине,712926.html>.
- Pastwa Rafał. 2021. *Reakcja Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce po Orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 roku*. W: *Polski system medialny w procesie zmian*. Red. J. Kępa-Mętrak, P. Ciszek. T. 1. Kielce: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

- Raketa vlučila v Babin Ár.* 2022. „Jewish News”, 1 marca. W: <https://jewishnews.com.ua/society/raketa-vluchila-u-babin-yar> [*Ракета влучила в Бабин Яр.* 2022. „Jewish News”, 1 marca. W: <https://jewishnews.com.ua/society/raketa-vluchila-u-babin-yar>].
- Rekomendacja Warszawska w sprawie odbudowy i rekonstrukcji dziedzictwa kulturowego.* 2018. Warszawa. W: https://www.google.com/url?sa=t&rc=t=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiQwtnI3_-AAxUSh_0HHRGMBfsQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fwhc.unesco.org%2Fdocument%2F169706&usg=AOvVaw1aKMgltGqfPI_4j4mT_8jQ&opi=89978449.
- Rodina Írina. 2023. *Lúdi kul'turi, ákih zabrala vîjna. 2022 rik.* PEN Ukraine, 4 lutego. W: <https://pen.org.ua/lyudy-kultury-yakyh-zabrala-vijna-2022-rik> [Родина Ирина. 2023. *Люди культури, яких забрала війна. 2022 рік.* PEN Ukraine, 4 lutego. W: <https://pen.org.ua/lyudy-kultury-yakyh-zabrala-vijna-2022-rik>].
- Rosjanie ukradli eksponaty z muzeum w Melitopolu, w tym złoto Scytów.* 2022. „Polska Agencja Prasowa”, 10 maja. W: <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1207013%2Crosjanie-ukradli-eksponaty-z-muzeum-w-melitopolu-w-tym-zloto-scytow.html>.
- Spotkanie ministrów kultury Trójkąta Lubelskiego.* 2023. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 13 maja, W: <https://www.gov.pl/web/kultura/spotkanie-ministrow-kultury-trojkat-lubelskiego>.
- Strel'cov Ígor, Gladenko Katerina, Hristenko Liliâ. 2022. *Rujnuvannâ vibuhom ta požežeï – naslidki vlučannâ rosij's'koï raketi u êvrejs'kij cvintar na Sumšini.* „Suspil'ne. Novini”, 9 maja. W: <https://suspilne.media/237583-zniseni-vibuhom-ta-pozezeu-mogili-naslidki-vlucanna-rosijskoi-raketi-u-evrejskij-cvintar-na-sumsini/> [Стрельцов Игорь, Гладенко Катерина, Христенко Лилия. 2022. *Руйнування вибухом та пожежею – наслідки влучання російської ракети у єврейський цвинтар на Сумщині.* „Суспільне. Новини”, 9 maja. W: <https://suspilne.media/237583-zniseni-vibuhom-ta-pozezeu-mogili-naslidki-vlucanna-rosijskoi-raketi-u-evrejskij-cvintar-na-sumsini/>].
- Suchecki Adam Mateusz. 2012. *Naukowe rozumienie kultury jako zjawiska społeczno-ekonomicznego – przegląd koncepcji*, „Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego” z. XXVI: 297–310.
- Tentative Lists.* 2019. UNESCO World Heritage Convention. W: <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/?action=listtentative&state=ua&order=states>.
- Throsby David. 2010. *Ekonomia i kultura.* Warszawa: Narodowe Centrum Kultury.
- Tkačenko podâkuvav Pol'si i Litvi za pidtrimku ukraïns'koï kul'turi pid čas vîjni.* 2023. „Ukrinform”, 23 maja. W: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3713253-tkacenko-podakuvav-polsi-i-litvi-za-pidtrimku-ukrainskoi-kulturi-pid-cas-vijni.html> [Ткаченко подякував Польщі і Литві за підтримку української культури під час війни. 2023. „Укрінформ”, 23 maja. W: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3713253-tkacenko-podakuvav-polsi-i-litvi-za-pidtrimku-ukrainskoi-kulturi-pid-cas-vijni.html>].
- Tomasz Grzywaczewski. Pisarz, dziennikarz, podróżnik. W: <https://www.tomaszgrzywaczewski.pl/>.
- Trebesch Christoph. 2023. *Foreign support to Ukraine: Evidence from a database of military, financial, and humanitarian aid.* „VOX^{EU}” 12 February. W: <https://cepr.org/voxeu/columns/foreign-support-ukraine-evidence-database-military-financial-and-humanitarian-aid>.
- Wojna na Ukrainie: Bitwa o kulturę.* „Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie”. W: <https://ukraina.nid.pl/wojna-na-ukrainie-bitwa-o-kulture/>.
- Wojna na Ukrainie: Bitwa o kulturę.* 2023. „Narodowy Instytut Dziedzictwa”, 9.02. W: <https://nid.pl/2023/02/09/wojna-na-ukrainie-bitwa-o-kulture/>.
- Zalasińska Katarzyna, Brodowska Aleksandra. 2023. *Raport „Zachować dziedzictwo Ukrainy” – sprawozdanie z działalności Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie.*

Warszawa: Narodowy Instytut Dziedzictwa. W: <https://ukraina.nid.pl/raport-zachowac-dziedzictwo-ukrainy-sprawozdanie-z-dzialalnosci-centrum-pomocy-dla-kultury-na-ukrainie/>.

Zarządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 23 lutego 2022 r. w sprawie powołania Zespołu zadaniowego do monitorowania i analizowania zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego, „Infor” 2022. W: <https://www.infor.pl/akt-prawny/U26.2022.054.0000010,zarzadzenie-ministra-kultury-i-dziedzictwa-narodowego-w-sprawie-powolania-zespolu-zadaniowego-do-monitorowania-i-analizowania-zagrozen-dla-dziedzictwa-kulturowego.html>.

Український культурний фонд. W: <https://ucf.in.ua/p/about>.

OBRAZ REAKCJI POLSKI WOBEC ROSYJSKIEGO ATAKU NA UKRAIŃSKIE INSTYTUCJE KULTURY. ANALIZA OFICJALNYCH PRZEKAZÓW MEDIALNYCH

Streszczenie. Polska jest jednym z głównych krajów wspierających Ukrainę w wojnie rosyjsko-ukraińskiej. Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie, które działa w ramach Narodowego Instytutu Dziedzictwa, koncentruje się na dostarczaniu instytucjom kultury na Ukrainie materiałów do zabezpieczenia ich zbiorów oraz pomocy w planowaniu odbudowy zabytków. Działania Polski skupiają się również na informowaniu o zniszczeniach dziedzictwa kulturowego na Ukrainie, organizuje międzynarodowe konferencje i szkolenia. Według oficjalnych danych, do stycznia 2023 roku zniszczonych zostało już ponad 1200 obiektów kultury na Ukrainie. Polska podejmuje działania mające na celu ochronę kultury i wartości europejskich przed rosyjską agresją. Ważną częścią artykułu jest analiza porównawcza głównych polskiego i ukraińskiego przekazów medialnych na temat kultury na Ukrainie.

Słowa kluczowe: wojna rosyjsko-ukraińska, Centrum Pomocy dla Kultury na Ukrainie, dziedzictwo kulturowe Ukrainy, polski i ukraiński przekaz medialny, rosyjska agresja

ОБРАЗ РЕАКЦІЇ ПОЛЬЩІ НА НАПАД РОСІЇ НА УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРНІ УСТАНОВИ. АНАЛІЗ ОФІЦІЙНИХ МЕДІЙНИХ НАРАТИВІВ

Анотація. Польща є однією з основних країн, які підтримують Україну в російсько-українській війні. Центр допомоги культурі в Україні, який діє в рамках Інституту національної спадщини, зосереджується на наданні культурним установам України матеріалів для захисту їхніх колекцій та допомоги у плануванні реставрації пам'яток. Діяльність Польщі також зосереджена на наданні інформації про руйнування культурної спадщини в Україні, організації міжнародних конференцій та тренінгів. За офіційними даними, станом на січень 2023 року в Україні вже знищено понад 1200 культурних об'єктів. Польща вживає заходів для захисту європейської культури та цінностей від російської агресії. Важливою частиною статті є порівняльний аналіз основних польських та українських медійних наративів, які висвітлюють питання культури в Україні.

Ключові слова: російсько-українська війна, Центр допомоги культурі в Україні, українська культурна спадщина, польські та українські медійні наративи, російська агресія

